

Maryna Kabysh. Role of epiphora in Mykola Vorony's poetic works.

Introduction. The secret of Mykola Vorony's poetic skillfulness is a special musicality, creating new sound images, an extremely rich means of expressive sound repetition. The main task of phonostylistics is analyzing phonetic resources used by native speakers for communication purposes.

Purpose. Determine the place and role of epiphora in Mykola Vorony's poetry. Consider the types of epiphoras in the poet's lyrical works.

Methods. Method of linguistic description, descriptive-analytical method, method of component analysis, statistical method.

Results. Mykola Vorony's lyrics is filled with sound repetitions. The poet used epiphora expressing the speech and emphasizing the message. Being a symbolist the author most often used sound epiphora, which can be expressed both by sound and sound combination. The sound epiphora can focus on depicting the inner state of the character, delineate the state of nature, natural phenomena. One of the most productive ways of creating epiphora in Mykola Vorony's lyrics is the inner rhyme.

In his poetry Mykola Vorony used repetition of the language components of the same semantics, in particular morphemes. The texts of his poetry are rich in repeating the same or similar affixes. Mykola Vorony used different combinations of single-root words, which are linearly interconnected.

In Mykola Vorony's lyrics epiphora in addition to composite, the epiphora also performs both the functions of composition, amplification and expression, underlying certain components of the text or the whole expression in it. It forms the main leitmotif of the text, that is, it focuses attention on its leading thought.

In addition to the analyzed types of repetition, in Mykola Vorony's poetry anepiphora and epanaphora coexist. Mykola Vorony used them to emphasize the basic idea or strengthen the message content of the poetry.

Originality. The research of epiphora, its types and role in creating Mykola Vorony's poetic images was carried out.

Conclusion. We came to the conclusion that epiphora, anepiphora and epanaphora in Mykola Vorony's poetic texts not only create positive aesthetic phonical phenomena, emphasizing the emotional aspect of the poetry, but also play a rhythmic role in the text, further integrating the poetic elements into a separate unit, are used to make the artistic speech more expressive.

Key words: sound, sound combination, expressive sound repetition, phonostylistics, repetition, epiphora, rhyme, anepiphora (circle repetition), epanaphora (single word repetition), poetic text.

УДК 81'272:340.113-047.22

Ніна Кривич

ФАХОВЕ МОВЛЕННЯ ЯК КРИТЕРІЙ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПРАВНИКІВ

У статті розглянуто особливості застосування компетентнісного підходу під час викладання дисципліни «Українознавство», наведено приклади вправ і завдань, використання яких сприятиме засвоєнню студентами норм сучасної української літературної мови. Порушено низку актуальних питань, зокрема про україномовне фахове мовлення в умовах білінгвізму.

Ключові слова: професійна компетентність, норми сучасної української літературної мови, проблемні завдання мовлення правників, компетентнісний підхід, комунікативний підхід, терміни, унормування.

В умовах докорінної перебудови усіх сторін життя суспільства, проголошення суверенітету народу, розбудови правової Української держави і утвердження її на світовому рівні надзвичайно гостро виступає проблема професіоналізму в усіх сферах діяльності, тим більше, коли мова йде про юридичну діяльність. В атмосфері зниження престижності знань, дефіциту професійної компетентності та справжньої культури, зокрема правової, проблема професіоналізму набуває особливої значущості. Історія застерігає й вчить, до яких фатальних наслідків може призвести професійна некомпетентність. Праця багатьох юридичних професій передбачає наявність у представника правоохоронних органів особливих повноважень, наявність права і обов'язку застосовувати владу від імені закону. Паралельно з цим правом у більшості юридичних осіб (прокурора, слідчого, адвоката тощо) розвивається професійне почуття підвищеної відповідальності за наслідки своїх дій і вчинків. Фахове мовлення, культура мови, компетентність є складниками освіченості фахівця будь-якого профілю, запорукою його успішної професійної діяльності, в тому числі й майбутнього правознавця.

Метою роботи є висвітлити умови розвитку професіоналізму правознавців, довести, що підготовка майбутніх фахівців-юристів у сучасних умовах праці має забезпечити професіоналізм, передбачивши їх мобільність, готовність до гнучкої зміни професій і

спеціальностей, системного удосконалення професійних знань, умінь, навичок; викласти проблему культури фахового мовлення як важливої складової професійної діяльності студентів-правників та запропонувати найбільш ефективні методи засвоєння термінології; навести приклади вправ і авторських завдань на юридичних факультетах, де поглиблено вивчається право.

Фахова культура мовлення розглядає питання дотримання мовних норм і доречності вживання засобів мови в мовленні окремої фахової галузі. Фах – це багатозначний термін, який вміщує в собі такі поняття, як: спеціальність, професія, дисципліна, галузь. Кожна освічена людина має працювати над розвитком своєї культури мовлення, а особливо це стосується спеціалістів, які повинні не допускати мовних помилок у своїй сфері діяльності. Процес формування фахової культури мовлення передбачає, насамперед, високий рівень національної мовної свідомості індивідів, їх дбайливе ставлення до рідного слова, усвідомлення його значення для розвитку інтелектуальної й емоціональної культури нації.

Основи професіоналізму передбачають наявність у правника здатності до самооцінки, самоаналізу, саморозвитку, самоорганізації, самоконтролю. Пріоритетним з-поміж визначених ученими компонентів професіоналізму юридичної діяльності, крім фахової підготовленості (готовність кваліфіковано здійснювати юридичну працю, володіння технологією стимулювання себе до досягнення вершин професійної юридичної діяльності, уміння враховувати правові чинники зовнішнього середовища), особистісної придатності до юридичної діяльності (широта і глибина знань, умінь і навичок, спеціальних здібностей, що підвищують ступінь готовності здійснювати юридичну діяльність, самовиховання, самоосвіта і освіта як умови досягнення вершин професіоналізму), як видається, необхідно вважати соціально-психологічну підготовленість, що передбачає комунікативну компетентність у спілкуванні зі співробітниками і представниками різних соціальних груп. Деякі аспекти цієї проблеми розглядали такі вчені: І. Смирнова, О. Смирнова, В. Соколова, Є. Соколов, Г. Сагач, І. Тимченко, В. Барковський, О. Уварова, Г. Попова, В. Андросюк, Л. Казміренко, Я. Кондратьєв, В. Васильєв, М. Костецький, В. Розін, Г. Юхновець, Г. Тараторкін та ін.

Проблему вивчення ролі культури спілкування, формування культури фахового мовлення досліджували науковці Б. Антоненко-Давидович, Н. Бабич, І. Вихованець, С. Караванський, А. Коваль, О. Пазяк, М. Пентилюк, Л. Паламар, О. Пономарів, В. Русанівський, О. Серебенська, С. Шевчук та ін.

Визначення професійної компетентності спеціаліста пропонує А. Кайдаш. Науковець вважає, що професійна компетентність – це якість, властивість або стан фахівця, що забезпечує одночасно або послідовно його фізичні, психічні та духовні потреби, які відповідають вимогам певної професії, спеціальності, спеціалізації, стандартам кваліфікації, займаній службовій посаді тощо [6, с. 230].

Важливу роль у піднесенні мовної культури, формуванні навичок мовленнєвого самовдосконалення як умови мовленнєво-професійного становлення й розвитку особистості відіграє навчальна дисципліна «Українознавство». Вивчаючи курс, майбутні правники набувають теоретичних знань про фахове спілкування, його роль у професійній діяльності, засвоюють термінологію майбутньої спеціальності, основні мовні норми професійного спілкування, формулюють стійкі мовні компетенції, потрібні для майбутнього фаху.

Актуальним також є питання щодо залежності правильного тлумачення термінів від мовного оформлення документів. У дослідженнях, присвячених культурі професійного мовлення, І. Кочан виділяє термінологічну норму, як «норму, що охоплює всі вимоги, які ставляться до термінів» [4, с. 40]. Кожна держава є зацікавленою в побутуванні мови, яка буде зрозумілою всім громадянам держави та стане надійним засобом комунікації, управління, освіти, судочинства. У свою чергу розвинена культура є вагомою ознакою високої фахової культури правника. Мовно-термінологічна компетентність – найістотніша складова загальної професійної компетентності, першооснова фахової ерудиції та культури спілкування. Представників юридичної професії завжди вирізняло надзвичайно уважне

ставлення до мови, слова, його вживання в текстах документів. Окремі завдання, подані нижче у статті, допомагають студентам-правознавцям актуалізувати засвоєні під час вивчення курсу українознавства знання системи норм сучасної літературної мови, дають змогу поглибити рівень власне мовної компетенції, яка є основою майбутньої фахової комунікації.

Однією з важливих сучасних лінгвістичних проблем є добір точних україномовних еквівалентів російськомовних термінів кримінального, кримінально-процесуального, цивільного та інших галузей права, які найточніше відтворювали б семантику відповідних понять. Важливою є позиція щодо цього питання авторів «Російсько-українського словника правничої термінології (труднощі терміновживання)» [2, с. 242], який є оригінальним як за побудовою, так і за організацією матеріалу. Наприклад, переклад російського терміна *бездоказательные обвинения* найбільш точним вважати український варіант як *безпідставні звинувачення, встречный иск – зустрічний позов, выносит решение о – ухвалювати рішення про, действующее законодательство – чинне законодавство, изымать из обращения – вилучати з обігу, меры по предупреждению – запобіжні заходи, предъявляют иск – позиватися*.

Необхідною ознакою культури усного мовлення студентів-правників є обов'язкове дотримання і постійне відпрацювання навичок правильного наголошування слів, яке в умовах впливу російської мови або діалектного оточення нерідко порушують мовці. Найпоширеніші помилки у словах *обрання, разом, ринковий, феномен, завести, листопад, новий, випадок, одинадцять тощо*. З метою усунення помилкового запам'ятовування правильного наголошування слів пропонуємо майбутнім фахівцям завдання, подані нижче за текстом.

Схарактеризуйте особливості наголосу в українській мові. Що впливає на появу акцентуаційних помилок? Заповніть таблицю :

- 1) основні чинники, що зумовлюють акцентуаційні помилки;
- 2) ненормативне наголошування;
- 3) нормативне наголошування.

Доберіть по 5 прикладів слів (відповідно до обраного фаху) до основних правил наголошування в українській мові.

Поставте наголос у поданих словах, скориставшись орфоепічним словником: *багаторазовий, перепустка, договір, безстроковий, легкий, черговий, завдання, квартал, витрата, народногосподарський, чотирнадцять, ознака, пізнання, громадянин, валовий*.

На практичних заняттях із українознавства ставимо завдання закріпити граматичні норми, які визначають правильне вживання граматичних форм слів та усталену побудову речень, словосполучень. Пропонуємо такі завдання.

Перепишіть, розкриваючи дужки. Запишіть числівники словами. Схарактеризуйте правила сполучення числівників з іменниками:

52 (суддя), 43 (прокурор), 62 (адвокат), 34 (злочинець), 2 (свідок), 103 (юрист), 1002 (правник), 3 (громадянин).

Поставте подані іменники в родовому відмінку однини. Поясніть особливості відмінкових закінчень:

Маркетолог, юрист, адвокат, суд, прокурор, термін, злочинець, свідок, акциз, блок, мораль, строк, звіт, вирок.

Порушення лексичної норми (вживання слів без урахування їхнього значення), як і відхилення від інших норм, може стати перешкодою для реалізації мети будь-якої комунікативної ситуації, зокрема, в юридичній галузі. Відхилення від норм слововживання у мовній практиці зумовлені кількома чинниками: 1) незнання точного лексичного значення слова; 2) невміння вибрати із синонімічного ряду найточніше слово.

З метою усунення лексичних помилок можна запропонувати завдання:

Доберіть до поданих сполук нормативні відповідники. Складіть речення з трьома нормативними варіантами (на вибір).

Заклювати угоду, виписка з протоколу, протиріччя, діюче законодавство, проявляти інтерес, подача документів, в кінці кінців, повістка дня, в якості захисника, приймати міри, приймати участь, більша половина, на протязі.

Доберіть до поданих слів синоніми. Утворіть з ними словосполучення, звернувши увагу на складні випадки керування.

Властивий- .....

Сповнений- .....

Доглядати- .....

Враження- .....

Рекламація- .....

Дорівнювати- .....

Свідоме засвоєння пунктуаційних норм сприяє виробленню у правників умінь і навичок безпомилкового вживання розділових знаків.

Наприклад:

Перепишіть текст. Вставте пропущені літери. Розставте розділові знаки.

Концепція розвитку юридичної освіти в Україні передбачає підготовку висококваліфікованих юридичних кадрів здатних до активної творчої участі в державо...правовому житті і які володіють політичною правовою і що надзвичайно важливо належною мовною культурою. Не...варто забувати про...те що мова людини це її своєрідна візитна картка яка дає змогу судити про осві...чен...сть ерудицію начитаність тощо .Основні правила яких повинні дотримуватися під... час судових дебатів учас...ники процес...у увічливість кор...ектність культура. У першу чергу це стосується адвоката. Його висока культура вишукана поведінка особливо перед виходом суд...ів до нарадчої кімнати для винесен...я вироку в справі принесе користь і йому і його підзахис...ному.

Проблемні запитання. 1. Сформулюйте правила, яких повинен дотримуватися юрист під час судових дебатів. 2. Поміркуйте, чому дотримання норм сучасної української літературної мови є однією з вимог до мовлення юристів.

Отже, порушено низку актуальних питань, які потребують обговорення фахівців, зокрема українського фахового мовлення в умовах білінгвізму, застосування функціонально-комунікативного і компетентнісного підходів до вивчення фахового мовлення, запобігання явищам інтерференції тощо. Культура думки і слова в професійній діяльності правника – це гармонія мисленнево-мовленневих чинників, що створюють майстерність мови: логічність, стрункність, багатство словника, різноманітність граматичних конструкцій, художню виразність.

Юрист має в будь-якому разі знайти потрібні слова, що аргументують і грамотно висловлюють думку, бо порушення мовних норм може викликати непорозуміння, відповідно, і негативну реакцію з боку співрозмовників. Окрім того, правознавець виступає як оратор, пропагандист правових знань, як обвинувач і захисник у судових процесах. Уміння говорити публічно, точно, зрозуміло, правильно й логічно викласти думку, вільно володіти мовою є однією з головних фахових якостей юриста. Адже мова-інструмент, за допомогою якого оформляють і передають думки, це «професійна зброя правознавця». Відомий український педагог В. Сухомлинський писав, що «мовна культура – це животворний корінь культури розумової, високої, справжньої інтелектуальності. Щоб правильно розмовляти й писати, треба любити українську мову й свою справу» [3, с. 654].

ЛІТЕРАТУРА

1. Кайдаш А. В. Психологические особенности профессиональной компетентности сотрудников правоохранительных органов [Электронный ресурс] : Дис. канд. психол. наук : 19.00.01. Ставрополь : РГБ, 2006. 230 с. (Из фондов Российской Государственной Библиотеки). URL : <https://search.rsl.ru/ru/record/01002935813> Кайдаш Андрій Васильович (дата звернення: 17.11.2018).
2. Кочан І.М. Системність, динаміка, кодифікація слів з міжнародними кореневими компонентами в сучасній українській мові [Текст]: автореф., дис., д-ра філол. наук: спец 100201 «Українська мова». Л., 2006. С. 40. URL : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C

- 21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=A=&S21COLORTERMS=1&S21STR=%D0%9A%D0%BE%D1%87%D0%B0%D0%BD%20%D0%86\$ Кочан Ірина Миколаївна (дата звернення: 17.11.2018).
3. Мацько Л. І. Риторика : навч. посіб. для студ. 2-ге вид. / Л. І. Мацько, О. М. Мацько. К. :Вища шк., 2006. 311 с.
  4. Миропольська О.В. Формування професійної компетентності фахівців митних органів в умовах службової діяльності : Автореф. дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Хмельницький, 2010. С. 20. URL : [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=A=&S21COLORTERMS=1&S21STR=%D0%9C%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%9E.%20%D0%92.\\$](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=A=&S21COLORTERMS=1&S21STR=%D0%9C%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%9E.%20%D0%92.$) Миропольська Оксана Василівна (дата звернення: 17.11.2018).
  5. Російсько-український словник правничої мови / за ред. А. Кримського. Друге, доповнене видання за ред. К. Церкевича і В. Павловського. Нью-Йорк: НДУТ, 1984. 242 с.
  6. Ростовська В. І. Управління процесом формування професійної компетентності заступника директора з навчально-виховної роботи загальноосвітнього навчального закладу: Автореф. дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.06 «Теорія та методика управління освітою». К., 2009. 22 с. URL : http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&Image_file_name=DOC/2009/09rviznz.zip&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1 Ростовська Вікторія Іванівна дата звернення : 17.11.2018).
  7. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. Київ: Рад. школа, 1976. 654 с.

Nina Kryvysh. Special literacy as criteria of competency of students- legal advisors.

Introduction. The article deals with the problem of formation of a professional culture speaking to students studying in the specialty «Jurisprudence». It is found out that the high culture of speech of the person determines the perfect possession of the norms of literary language, linguistic mean due to the situations of communication in the professional field.

Purpose. The aim of the work is to highlight the conditions for the development of the professionalism of lawyers, to prove the training of future lawyers in modern conditions of work should provide professionalis; to give examples of exercises and author's tasks.

Methods the article deals with the peculiarities of the application of the competence approach in the teaching of the discipline «Ukrainoznavstvo», specifies the peculiarities of the formation of correct speech of future lawyers, examples of exercises and tasks are used, the use of which will help students to master the norms of modern Ukrainian literary language.

Results. The importance of students' compliance with the norms of Ukrainian literary language will facilitate the use of problematic questions about the communicative importance of observing norms and determining their impact on communication. The issue of Ukrainian-language professional speaking in the context of bilingualism also rises.

Originality. The discipline «Ukrainoznavstvo» gives future lawyers theoretical knowledge about professional communication, its role in professional activity, the basic language norms of professional communication. The individual tasks presented in the article help law students to actualize knowledge of the system of norms of the modern literary language, which is the basis of future professional communication.

Conclusion. The prospects for further research are seen in the clarification of the relationship between abilities, capacities and intellectual skills and definition of pedagogical conditions for the formation of creative abilities in future lawyers.

Keywords: professional competence, norms of modern Ukrainian literary language, problem solving of lawyers' speech, competence approach, communicative approach, terms, normalization.

УДК 81'42:821.161.1

Татьяна Сивова

**АВТОРСКАЯ КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЯ ОСЕНИ
В ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЕ МИРА К. Г. ПАУСТОВСКОГО**

Статья посвящена исследованию категории природного времени и выявлению специфики индивидуально-авторской перцепции осени в языковой картине мира К. Г. Паустовского. Представлен количественный и качественный состав ядерных лексем, репрезентирующих темпоральную координату «Осень», установлены индивидуально-авторские характеристики осени, выявлены особенности её визуализации.

Ключевые слова: время, природное время, языковая картина мира, идиостиль, К. Г. Паустовский.

Категория времени традиционно вызывает лингвистический интерес исследователей, что обусловлено, во-первых, статусом категории времени как фундаментальной категории, лежащей в основе научной и языковой картин мира, во вторых – антропоцентрической парадигмой современного языкознания. Лингвистическим аспектам изучения категории времени посвящены хорошо известные в мировой лингвистике работы Н. Д. Арутюновой, А. В. Бондарко, М. В. Всеволодовой, В. Г. Гака, Г. А. Золотовой, А. А. Зализняк, П. А. Леканта, Е. В. Падучевой, В. А. Плунгяна, Е. В. Рахилиной, Ю. С. Степанова,